

انجمن علمی گردشگری ایران

ارائه الگویی شناختی از فراترکیب عوامل مؤثر در حمایت ساکنان از توسعه پایدار گردشگری سلامت (مورد مطالعه: شهرک سلامت اصفهان)

مهناز دوستی ایرانی^۱، میرمحمد اسعدی^۲، محبوبه دوستی ایرانی^۳

DOI:10.22034/jtd.2022.319021.2531

چکیده

شناخت عوامل مؤثر در حمایت ساکنان از توسعه پایدار گردشگری سلامت از طریق بازاریابی گردشگری سلامت با هدف جبران بخشی از خسارت وارد شده به صنعت گردشگری در همه‌گیری کووید-۱۹ ضروری است. پژوهش حاضر با هدف ارائه الگویی جامع از فراترکیب عوامل مؤثر در حمایت ساکنان از توسعه پایدار گردشگری سلامت و شناسایی اثرگذارترین عوامل انجام شده است. پژوهش از نوع اکتشافی و کاربردی است و در دو گام انجام شده است. در گام نخست، با مرور نظام‌مند پژوهش‌های پیشین و استفاده از روش فراترکیب عوامل مذکور مشخص و طبقه‌بندی شدند. در گام دوم، گراف روابط علی-معلولی با استفاده از نگاهت شناختی فازی ترسیم و مؤثرترین عوامل مشخص شدند. نمونه آماری ۱۲ نفر از خبرگان بودند که به روش هدفمند انتخاب شدند. یافته‌های گام اول بیانگر ۴۶ عامل در ۹ بعد بود. ابعاد مذکور (به استثنای متغیرهای جمعیت‌شناختی) برای رسم گراف وارد گام دوم پژوهش شدند. براساس یافته‌های پژوهش، تأثیرگذارترین ابعاد در گراف به ترتیب عبارت‌اند از: تأثیرات مثبت (۲/۷۵) و منفی ادراک‌شده از گردشگری سلامت (۲/۷۲)، سطح درگیری ساکنان در گردشگری سلامت (۲/۱۶)، عملکرد ادراک‌شده دولت و مقصد (۱/۸۰)، نظر ساکنان درباره گردشگری سلامت (۱/۵۲)، اعتماد (۱/۰۶)، شاخص‌های وابستگی ساکنان (۰/۸۰) و درنهایت، نگرش ساکنان درباره کیفیت زندگی و محل اقامت (۰/۰۸). در مجموع، نتایج علاوه بر افزایش دانش نظری به منظور بازاریابی مؤثرتر گردشگری سلامت کاربرد دارد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۲۵

واژه‌های کلیدی:

توسعه گردشگری سلامت، مردم محلی، میهمان‌نوازی، جامعه میزبان، شهرک سلامت اصفهان

مقدمه

همچون وجود زیرساخت‌های سلامت، هزینه پایین‌تر و کیفیت بالای خدمات، تجربه قبلی مقصدی را به منظور رسیدن به اهداف پزشکی و سلامت خود انتخاب می‌کنند (Maboodi & Hakim, 2016). ایران نیز با توجه به مزایای گردشگری سلامت (مانند ارزآوری، بهبود زیرساخت‌ها) توسعه این نوع از گردشگری و تبدیل کشور به یکی از قطب‌های گردشگری سلامت در منطقه را یکی از اهداف چشم‌انداز بیست‌ساله خود در افق ۱۴۰۴ قرار داده است (Kharazmi et al., 2017). از آنجاکه براساس برآوردها، میزان عواید اقتصادی از یک گردشگر سلامت سه برابر گردشگری است که

گردشگری به منزله یکی از پایه‌های اقتصاد، در توسعه و پیشرفت مناطق نقش مهمی دارد و به مثابه یکی از راهبردها و عوامل توسعه در مناطق، بسیار بااهمیت است (Roumiani et al., 2018). یکی از انواع گردشگری، گردشگری سلامت است. منظور از سلامت در اینجا سلامت جسمی، روحی و اجتماعی است. سلامت روحی به تجربه احساسات خوب و فرار از مشکلات اشاره دارد؛ در حالی که سلامت اجتماعی به بهبود روابط و درک بیشتر دیگران می‌پردازد (Lee et al., 2020). گردشگران سلامت معمولاً براساس مواردی

۱. دانشجوی دکتری گردشگری، گروه گروه گردشگری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علم و هنر یزد، یزد، ایران
 ۲. دانشیار، گروه گردشگری، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه علم و هنر یزد، یزد، ایران (نویسنده مسئول): Asadi@sau.ac.ir
 ۳. دانشجوی دکتری آمار، دانشکده علوم ریاضی، دانشگاه صنعتی اصفهان، اصفهان، ایران

با اهداف دیگر به مقصد سفر می‌کند (Maboodi & Hakim, 2016)، تمرکز بر توسعه گردشگری سلامت در شرایط فعلی، که صنعت گردشگری به علت شیوع ویروس کووید-۱۹ به شدت دچار بحران اقتصادی شده، می‌تواند راهگشا باشد. با شیوع ویروس کووید-۱۹ فقط سلامت انسان‌ها تحت تأثیر قرار نگرفت، بلکه تمامی جنبه‌های زندگی بشری از این مسئله متأثر شد (Hazbavi et al., 2021)؛ به طوری که بیش از ۸۰ کشور در سراسر جهان، مجبور به بستن مرزهای عبور و مرور، تعطیلی کسب‌وکارها و مدارس و حتی تشویق مردم به قرنطینه خانگی شدند (et al., 2021). Pouralkhas NoKandehei. این محدودیت‌ها و ترس از همه‌گیری، کسب‌وکارهای بسیاری از جمله مشاغل مرتبط با گردشگری را با رکود و خسارت بسیاری مواجه کرد. از آنجاکه صنعت گردشگری صنعتی پیچیده و چندبعدی است و کسب‌وکارهای بسیاری همانند هتل‌ها، رستوران‌ها و خدمات غذایی، امکانات اقامتی، سیستم‌های حمل و نقل، آژانس‌های مسافرتی، تورگردان‌ها، بازارهای محلی صنایع دستی، خدمات راهنما، اقامتگاه‌ها و غیره نیز ذی‌نفع هستند، رکود این صنعت به اقتصاد داخلی در مقیاس وسیع ضربه زد (Jafari Seresht & Razzaghi, 2021). بنابراین، به‌منظور جبران سریع بخشی از خسارت مذکور، تمرکز بر بازاریابی نوعی از گردشگری، که درآمد قابل توجهی برای مقصد داشته باشد و در عین حال با پتانسیل مقصد متناسب باشد، ضروری به نظر می‌رسد.

شهر اصفهان، به‌منزله یکی از مقاصد جذاب گردشگری، با داشتن شهرک سلامت، به‌منظور تمرکز بر این نوع گردشگری پتانسیل بسیاری دارد که در صورت بازاریابی صحیح و تمرکز بر توسعه متوازن و پایدار گردشگری سلامت، می‌تواند از عواید اقتصادی فراوانی بهره‌برد.

مطابق با ارکان توسعه گردشگری پایدار، توسعه گردشگری سلامت باید به‌نحوی باشد که ارزش، کیفیت و تعهد دوطرفه‌ای ایجاد کند (Cristobal-Fransi et al., 2020). به‌عبارت‌دیگر، گردشگری هم برای گردشگران و هم برای ساکنان دارای مزیت باشد؛ زیرا ایدئولوژی گردشگری سلامت مبتنی بر ارتباط بین محیط طبیعی، در دسترس بودن حمل و نقل، سیستم مراقبت‌های بهداشتی و مردم است (Osadchuk et al., 2020). در واقع گردشگری سلامت فقط به تیم متخصص و مجرب پزشکی متکی نیست، بلکه تعامل میان گردشگر و ساکنان نیز می‌تواند مزیتی رقابتی برای

مقصد به‌شمار آید و در صورت تمرکز بر این موضوع، می‌توان به سمت جذب گردشگر سلامت و توسعه این صنعت گام ارزشمندی برداشت و اذعان کرد که توسعه موفقیت‌آمیز گردشگری سلامت مستلزم میهمان‌نوازی و استقبال جامعه میزبان نیز هست؛ زیرا داشتن احساسات مثبت قوی به گردشگر، آمادگی ذهنی ساکنان را به‌منظور تخصیص منابع عاطفی، شناختی و رفتاری به گردشگر تحریک می‌کند (Suess et al., 2020)؛ در حالی که بدرفتاری، بی‌علاقگی و سوءظن جامعه محلی به گردشگران منتقل خواهد شد و احتمالاً تمایل نداشتن گردشگران به بازدید مجدد از مقصدهای مذکور را در پی خواهد داشت (Aligholizadeh Firozjaei et al., 2010)؛ بنابراین در راستای بازاریابی مؤثرتر گردشگری سلامت، مدیریت صحیح و توسعه پایدار این شاخه از گردشگری، ضروری است عوامل مؤثر در حمایت ساکنان از توسعه پایدار گردشگری سلامت، شناسایی و ارتباط این عوامل با یکدیگر بررسی شود و در نهایت مؤثرترین عوامل شناسایی شوند، اما در پژوهش‌های پیشین، مطالعه‌ای که به‌طور دقیق و جامع، عوامل مؤثر در حمایت ساکنان از توسعه پایدار گردشگری سلامت و ارتباط این عوامل با یکدیگر را بررسی کرده باشد یافت نشد. به‌عبارت‌دیگر، اکثر مطالعات انجام‌شده در این حوزه ویژه گردشگری سلامت نبوده، بلکه توسعه گردشگری به‌طور عام و یا شاخه‌هایی به غیر از سلامت را مدنظر قرار داده‌اند. در پژوهش حاضر تلاش شده با فراترکیب نظریه‌های موجود در زمینه عوامل مؤثر در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری و دسته‌بندی آن‌ها و سپس ارائه الگویی به‌منظور بررسی میزان تأثیرگذاری آن‌ها در یکدیگر، مؤثرترین عوامل شناسایی شوند و از این طریق، افزون‌بر داشتن سهمی هرچند کوچک در راستای افزایش دانش نظری، از سردرگمی مدیران و بازاریابان صنعت در مواجهه با تعدد عوامل در هنگام اختصاص بودجه بکاهد.

بنابراین هدف از پژوهش حاضر، شناسایی عوامل مؤثر در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری سلامت و کشف الگوی روابط علی-معلولی میان آن‌ها و شناخت تأثیرگذارترین عوامل اختصاص‌یافته است.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

حمایت ساکنان از توسعه گردشگری از جنبه‌های متعددی قابلیت بررسی دارد. از یک‌سو اهمیت حمایت و مشارکت جامعه محلی به‌منزله فاکتور

ابعاد ظاهر فیزیکی شهر، خدمات جامعه محلی، خدمات تفریحی، محیط اجتماعی و تصویر مقصد، تأثیرات اجتماعی - فرهنگی و رضایت ساکنان از گردشگری را در حمایت ایشان از توسعه گردشگری بررسی کردند و به این نتیجه دست یافتند که تصویر ذهنی ساکنان در آثار ادراک شده تأثیر دارد و این آثار ادراک شده، بر رضایت ساکنان و همچنین حمایت ساکنان از توسعه گردشگری اثرگذار است. همچنین رضایت ساکنان تأثیر مثبت و معناداری در حمایت ایشان از توسعه گردشگری دارد. سوس و همکاران (2018) در پژوهش خود، رابطه عملکرد اقتصادی گردشگری پزشکی، رضایت کلی جامعه، رضایت از مراقبت‌های بهداشتی، نگرش به گردشگری پزشکی، درک ساکنان از تأثیر گردشگری پزشکی در رفاه جامعه، تمایل به پرداخت مالیات بیشتر و حمایت از توسعه گردشگری پزشکی را بررسی کردند. ایشان به این نتیجه دست یافتند که هرچه عملکرد اقتصادی گردشگری پزشکی بیشتر باشد، ادراک از تأثیر مثبت گردشگری پزشکی در رفاه جامعه بیشتر می‌شود. به‌طور مشابه، نگرش به گردشگری پزشکی و رضایت کلی جامعه در تأثیر ادراک شده گردشگری پزشکی در رفاه جامعه تأثیر مثبت دارد. در نهایت، رفاه جامعه در تمایل ساکنان برای پرداخت مالیات بیشتر و حمایت از توسعه گردشگری پزشکی تأثیر مثبت دارد. فام^۱ و همکاران (2019) در پژوهشی رابطه بین رضایت ساکنان از کیفیت زندگی شان با توجه به حمایت آن‌ها از گردشگری و تأثیرات گردشگری را بررسی کردند. یافته‌های پژوهش ایشان نشان داد رضایت ساکنان از کیفیت زندگی در سطح حمایت آن‌ها از توسعه گردشگری تأثیرگذار است. باین حال، شاخص‌ها و زیرساخت‌های منتسب به رضایت ساکنان از کیفیت زندگی - بسته به ویژگی‌های هر مقصد و جمعیت‌شناسی ساکنان - متفاوت است. لین^۲ و همکاران (2019) در پژوهش خود، تفاوت‌های خوشه‌های مکانی در درک ساکنان از تأثیرات گردشگری به‌منظور درک حمایت آن‌ها از توسعه گردشگری پایدار را بررسی کردند. نتایج پژوهش ایشان نشان داد که درآمد بالای خانوار، تحصیلات بالا، و منافع شخصی بیشتر از گردشگری به شکل‌گیری خوشه‌های مکانی منجر می‌شود که در آن ساکنان درک مثبتی از تأثیرات گردشگری دارند و این امر حمایت از توسعه گردشگری

اصلی در راستای توسعه گردشگری پایدار مطرح است (Aligholizadeh Firozjaei et al., 2015)؛ به‌طوری‌که اگر در گردشگری به خواسته‌های ساکنان و تأمین رضایت و حمایت آن‌ها بی‌توجهی شود، بی‌شک کشور در حوزه گردشگری پایدار به اهداف تعیین شده نخواهد رسید (Ahmadi et al., 2018). از سوی دیگر، جنبه فرهنگی - اجتماعی گردشگری مطرح است. در این خصوص، محمدزاده و همکاران (2017) حمایت ساکنان از گردشگری را نوعی جاذبه فرهنگی دانستند و ضمن اشاره به ارتباط دوسویه گردشگر و جامعه محلی، بر اهمیت همکاری و استقبال ساکنان از گردشگران در موفقیت و توسعه فرهنگی تأکید کردند. همچنین از زاویه دیگر می‌توان این موضوع را در کیفیت ارتباطات ساکنان و گردشگران و تأثیر آن در رضایت گردشگران جست‌وجو کرد (Ng & Feng, 2020)؛ برای مثال در اماکن درمانی، به‌طور طبیعی آستانه تحمل اغلب بیماران و همراهان ایشان به دلیل شرایط سخت بیماری پایین‌تر از حد معمول است و شلوغی مراکز درمانی به دلیل حضور گردشگران سلامت ممکن است کیفیت تعامل بین جامعه محلی و گردشگران سلامت را تحت تأثیر قرار دهد؛ بنابراین برای موفقیت در عرصه رقابتی جذب گردشگر سلامت، فقط بهره‌گرفتن از زیرساخت مناسب، قیمت پایین‌تر، تنوع خدمات و غیره کافی نیست (Suess et al., 2018)، بلکه توسعه جامع و پایدار در این زمینه، نیاز به جلب حمایت جامعه محلی نیز دارد. به‌منظور نیل به این هدف، ضروری است در وهله اول متغیرهای اثرگذار بر حمایت ساکنان از توسعه گردشگری سلامت شناخته شوند.

در پژوهش‌های پیشین و عمدتاً در شاخه‌هایی به غیر از گردشگری سلامت، به برخی از عوامل مؤثر در حمایت ساکنان اشاره شده است؛ از جمله علیقلی‌زاده فیروزجایی و همکاران (2015) در پژوهشی سطح نگرش و حمایت ساکنان به توسعه گردشگری و عوامل تأثیرگذار در آن را بررسی کردند و به این نتیجه دست یافتند که سطح توسعه گردشگری، وابستگی شغلی، وابستگی درآمدی و سطح تحصیلات در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری تأثیرگذار است. همچنین ایشان دریافتند در روستاهای مقصد گردشگری، آثار مثبت ادراک شده بیشتر و آثار منفی ادراک شده ضعیف‌تر از روستاهایی است که گردشگری در آن‌ها کمتر رونق دارد. محمدزاده و همکاران (2017) در پژوهشی تأثیر تصویر ساکنان از محل سکونت (در

1. Pham
2. Lin

(رضایت و تعهد) و همچنین حمایت ساکنان از توسعه بیشتر گردشگری بررسی کردند و به این نتیجه دست یافتند که مسئولیت اجتماعی ادراک شده هم به طور مستقیم و هم به واسطه رضایت جامعه در حمایت از توسعه گردشگری تأثیرگذار است، ولی تأثیر ابعاد اقتصادی و محیطی در تعهد جامعه معنادار نیست. نتایج همچنین نشان داد رضایت جامعه در تعهد آنان تأثیرگذار است. ارول^۱ و همکاران (2020) در پژوهشی تأثیر ابعاد وابستگی عاطفی و نظریه رفتار برنامه ریزی شده را در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری بررسی کردند. یافته‌های ایشان نشان داد که هر سه بعد همبستگی عاطفی در نگرش به توسعه گردشگری تأثیرگذارند و تمامی ابعاد نظریه رفتار برنامه ریزی شده (کنترل رفتاری ادراک شده، نگرش به توسعه گردشگری، و هنجارهای ذهنی) نیز در اهداف رفتاری ساکنان برای حمایت از توسعه گردشگری تأثیرگذارند.

در یک جمع‌بندی از مطالعات پیشین، عوامل مؤثر در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری در شکل ۱ مشاهده می‌شود.

را افزایش می‌دهد. در مقابل، درآمد کم، تحصیلات پایین و منافع شخصی کمتر از گردشگری به توسعه خوشه‌های مکانی با ادراک منفی از تأثیرات گردشگری منجر می‌شود؛ به طوری که در نهایت موجب کاهش حمایت از توسعه گردشگری می‌شود. شکوهی و یزدان‌پناه (2019) در پژوهشی تأثیر ابعاد توانمندسازی را در نگرش به تأثیرات گردشگری و حمایت از توسعه گردشگری بررسی کردند. نتایج پژوهش ایشان نشان داد که ابعاد اجتماعی، روانی و محیطی توانمندسازی، همچنین سود اقتصادی شخصی، نگرش به تأثیرات مثبت گردشگری را تحت تأثیر قرار می‌دهد و سود اقتصادی شخصی و توانمندسازی بر نگرش افراد به تأثیرات منفی گردشگری مؤثر است. همچنین نتایج پژوهش ایشان نشان داد که تأثیرات مثبت گردشگری و توانمندسازی‌های روانی، اجتماعی و سیاسی تأثیر بسزایی در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری دارند. گرسوی^۱ و همکاران (2019) در پژوهشی تأثیر مسئولیت اجتماعی ادراک شده هتل‌ها را (در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و محیطی) در احساسات ساکنان به جامعه

شکل ۱: الگوی مفهومی اولیه پژوهش. عوامل مؤثر در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری بر اساس پیشینه پژوهش

لاتین در بازه زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۴۰۰ (معادل با ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۱) جست‌وجو شد. سپس منابع یافت‌شده براساس عنوان، چکیده و محتوا (و پارامترهایی همچون هدف پژوهش، طرح و منطق پژوهش، روش نمونه‌گیری و جمع‌آوری داده‌ها، دقت تجزیه و تحلیل، بیان واضح یافته‌ها و ارزش پژوهش) غربال و درنهایت از ۴۵ منبع استفاده شد. با استخراج اطلاعات متون و مرور و مقایسه یافته‌ها، عوامل مؤثر در حمایت ساکنان شناسایی و سپس براساس شباهت مفهومی طبقه‌بندی شدند. به منظور بررسی قابلیت اعتماد یافته‌ها (روایی و پایایی در پژوهش کیفی)، در این پژوهش از روش‌هایی همچون توضیح شفاف گام‌های اتخاذشده، استفاده از پایگاه داده‌های متعدد، بررسی‌های مکرر نویسندگان و واری‌های متقابل و مجدد در مراحل مختلف گردآوری داده‌ها و همچنین گروه کانون بهره‌گرفته شد. برای این منظور، از جامعه آماری خبرگان استفاده شد. معیار ورود افراد به جامعه آماری پژوهش، آشنایی کامل با مباحث گردشگری سلامت و گردشگری پایدار، همچنین داشتن دست‌کم سه سال سابقه فعالیت در حوزه گردشگری سلامت یا تدریس دانشگاهی در زمینه گردشگری بود. به این ترتیب، دوازده نفر از خبرگان و کارشناسان به روش هدفمند انتخاب و گروه کانون شامل چهار نفر از مدیران این صنعت، پنج نفر از اساتید دانشگاه و سه نفر از فعالان حوزه گردشگری سلامت تشکیل شد. با توجه به ترکیب چند دسته از افراد در جامعه آماری خبرگان (مدیران، اساتید و فعالان حوزه گردشگری سلامت)، حجم نمونه چهار تا چهارده نفر کافی بود (Bhattacharya et al., 2013). در این گروه، پس از طرح موضوع و بحث و تبادل نظر، تأثیر عوامل شناسایی‌شده در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری سلامت تأیید شد و سپس برخی تغییرات جزئی در طبقه‌بندی اولیه محققان صورت گرفت و درنهایت بر دسته‌بندی عوامل در نه طبقه به همراه جزئیات آن اتفاق نظر حاصل شد (جدول ۲).

پس از شناسایی عوامل و ابعاد مربوطه، به منظور رسم گراف علی - معلولی پژوهش و شناسایی تأثیرگذارترین عوامل، از روش نگاشت شناختی فازی بهره‌گرفته شد. روش نگاشت شناختی فازی را اولین بار کاسکو^۹ در سال ۱۹۸۶ مطرح کرد. این روش خبره‌محور است و روابط علی و معلولی بین عوامل را با اعدادی در بازه $[-1, +1]$ مشخص می‌کند (Basouli et al., 2019). یکی از نقاط قوت استفاده از این روش (نگاشت

همان‌گونه که در شکل ۱ مشهود است، در مطالعات پیشین عوامل تأثیرگذار متعددی درخصوص حمایت ساکنان از توسعه گردشگری بررسی شده‌اند، اما اکثر پژوهش‌های مذکور، عوامل مؤثر در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری را در شاخه‌هایی به غیر از سلامت مطالعه کرده‌اند. علاوه‌براین، در هریک از این پژوهش‌ها فقط یک یا چند عامل مؤثر بررسی شده است؛ بنابراین تفسیر جامع، یکپارچه و جدیدی از یافته‌های مطالعات پیشین و همچنین شفاف‌سازی مفاهیم و دسته‌بندی عوامل (براساس ارتباط معنایی)، که همگی جزو اهداف پژوهش فراترکیب است، (Arab et al., 2015) و همچنین کشف الگوی روابط علی - معلولی میان هر دسته از عوامل و شناخت تأثیرگذارترین عامل، نیاز به تحقیقی مجزا دارد که پژوهش حاضر به آن پرداخته است.

روش پژوهش

پژوهش حاضر دارای جهت‌گیری کاربردی است. همچنین از لحاظ هدف، اکتشافی و از نظر روش، از نوع آمیخته (کیفی - کمی) است. به منظور گردآوری داده‌ها نیز از روش کتابخانه‌ای - میدانی بهره‌گرفته است. تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز با استفاده از فراترکیب و نگاشت شناختی فازی انجام شده است. از آنجاکه نظریه‌های موجود در این زمینه منحصرأ مربوط به گردشگری سلامت نبوده، بلکه پژوهش‌های یافت‌شده عوامل مؤثر در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری را به‌طور کلی و نه خاص گردشگری سلامت بررسی کرده بودند، در مرحله اول تلاش شد عوامل مذکور در پژوهش‌های پیشین با استفاده از روش فراترکیب گردآوری و تحلیل شود. ابزار گردآوری داده‌ها در این گام، اسناد و مدارک (پژوهش‌های پیشین) بود. بدین منظور، مطالعات پیشین در پایگاه‌داده‌های گوگل اسکولار^۱، اسکوپس^۲، سیولیکا^۳، اس آی دی^۴، آی اس سی^۵، ایران‌داک^۶، امرالد^۷ و ساینس دایرکت^۸ با استفاده از کلیدواژه‌های گردشگری سلامت، حمایت ساکنان از توسعه گردشگری، حمایت ساکنان، حمایت مردم محلی، حمایت مردم بومی، حمایت جامعه محلی و حمایت مقصد به فارسی و

1. Google Scholar
2. Scopus
3. Civilica
4. SID
5. ISC
6. IranDOC
7. Emerald
8. Science Direct

مذکور (افراد گروه کانون) قرار گرفت. در نهایت نیز نظریات خبرگان پس از میانگین‌گیری در نرم‌افزار افسی‌مپ^۱ تجزیه‌تحلیل شد. نرم‌افزار افسی‌مپ از جمله نرم‌افزارهایی است که در نقشه‌شناسی فازی به کار گرفته می‌شود و علاوه بر بررسی تأثیرگذارترین عوامل، بخشی از خروجی آن به منظور ترسیم نقشه‌شناسی فازی در نرم‌افزار پاچک^۲ استفاده می‌شود. نرم‌افزار پاچک نیز با استفاده از روابط و وزن‌های عوامل، نقشه‌شناسی فازی را ترسیم می‌کند.

یافته‌های پژوهش

در پژوهش حاضر به منظور شناسایی عوامل مؤثر در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری سلامت، کشف الگوی روابط علی-معلولی بین آن‌ها و شناخت تأثیرگذارترین عوامل، به ترتیب از روش‌های فراترکیب و نگاشت‌شناسی فازی استفاده شد. در ادامه، یافته‌های هر بخش به تفکیک ارائه شده است.

یافته‌های حاصل از فراترکیب

به منظور شناسایی و دسته‌بندی عوامل از روش فراترکیب استفاده شد. بدین ترتیب، پس از بررسی پژوهش‌های پیشین، در مجموع ۴۶ عامل شناسایی شد که به همراه فراوانی و منابع آن‌ها در جدول ۱ ذکر شده‌اند.

شناختی فازی) در پژوهش حاضر، این است که نه فقط تأثیر عوامل در حمایت ساکنان از توسعه پایدار گردشگری سلامت مطالعه می‌شود، بلکه هرگونه تأثیر احتمالی عوامل در یکدیگر نیز بررسی می‌شود. این مطلب از آن روی حائز اهمیت است که تأثیر عوامل در حمایت ساکنان در خلأ اتفاق نمی‌افتد و در واقع ممکن است این عوامل در یکدیگر نیز تأثیرگذار باشند و روش مذکور می‌تواند تأثیر در هم‌کنش‌های احتمالی را نیز در نظر بگیرد. ابزار گردآوری داده‌ها در این بخش، پرسش‌نامه‌ای ماتریسی از ابعاد شناسایی شده به استثنای متغیر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی بود (در تجزیه و تحلیل به روش نگاشت‌شناسی فازی، فقط متغیرهای کمی امکان ورود به الگورا دارند؛ بنابراین متغیر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی به دلیل کیفی بودن در ماتریس قرار نگرفت. به عبارت دیگر، متغیرهای لحاظ‌شده در پرسش‌نامه پژوهش عبارت بودند از: تأثیرات مثبت ادراک‌شده گردشگری سلامت، تأثیرات منفی ادراک‌شده گردشگری سلامت، اعتماد، عملکرد ادراک‌شده دولت و مقصد در ارتباط با گردشگری سلامت، سطح درگیری جامعه در گردشگری سلامت، نظر ساکنان درباره گردشگری سلامت، شاخص‌های وابستگی ساکنان، نگرش به کیفیت زندگی و محل سکونت، و حمایت ساکنان از توسعه گردشگری سلامت)، پرسش‌نامه مربوطه در اختیار دوازده خبره

جدول ۱: عوامل شناسایی شده به همراه فراوانی و منابع آن‌ها

کد	فراوانی	منابع
جنسیت	۴	Sinclair-Maragh (2017); Moghavvemi et al. (2017); Papastathopoulos et al. (2020); Muresan et al. (2016)
تیپ شخصیتی (درون‌گرا، برون‌گرا)	۱	Moghavvemi et al. (2017)
قومیت	۲	Sinclair-Maragh (2017); Sinclair-Maragh & Gursoy (2016)
ملیت	۱	Papastathopoulos et al. (2020)
محل سکونت	۳	Sinclair-Maragh (2017); Sinclair-Maragh & Gursoy (2016); Rasoolimanesh et al. (2017)
سن	۳	Sinclair-Maragh (2017); Muresan et al. (2016); Aligholizadeh Firozjaei & Ghanbarzadeh Ashari (2016)
سطح تحصیلات	۲	Papastathopoulos et al. (2020); Aligholizadeh Firozjaei et al. (2015)
وابستگی شغلی و درآمدی	۵	Aligholizadeh Firozjaei et al. (2015); Shokouhi & Yazdanpanah (2019); Aligholizadeh Firozjaei & Ghanbarzadeh Ashari (2016); Sinclair-Maragh & Gursoy (2016); Nunkoo & So (2016)
فرهنگ	۲	Roumiani et al. (2018); Sinclair-Maragh & Gursoy (2016)

1. FCMapper

2. Pajek

منابع	فراوانی	کد
Olya & Gavilyan (2017)	۱	دانش گردشگری
Muresan et al. (2016)	۱	آموزش
Park et al. (2020); Erul et al. (2020)	۲	هنجارهای ذهنی
Olya & Gavilyan (2017)	۱	درک منافع شخصی
Campón-Cerro et al. (2017); Eslami et al. (2019); Ahmadi et al. (2018)	۳	کیفیت ادراک شده از زندگی
Gursoy et al. (2019); Nunkoo & So (2016); Babazadeh sorkhan et al. (2020)	۳	رضایت از کیفیت زندگی
Stylidis (2018); Ng & Feng (2020); Zhu et al. (2017); Wang et al. (2020); Ghasempour Ganji et al. (2020); Roumiani et al. (2018)	۶	دلبستگی مکانی
Wang et al. (2020); Roumiani et al. (2018)	۲	هویت مکان
Olya & Gavilyan (2017); Eslami et al. (2019); Shariff & Tahir (2020); Campón-Cerro et al. (2017); Gannon et al. (2021); Rodrigues et al. (2020)	۶	دلبستگی به جامعه
Mohamadzadeh et al. (2017); Jafari et al. (2018); Stylidis (2016); Stylidis et al. (2014); Stylidis (2018); Ghasempour Ganji et al. (2020); Muresan et al. (2016)	۷	تصویر ادراک شده از ساکنان از محل سکونت
Erul et al. (2020); Moghavvemi et al. (2017)	۲	وابستگی عاطفی به گردشگران
Kanwal et al. (2020)	۱	تأثیر ادراک شده از زیرساخت‌های جاده‌ای و حمل و نقل
Mohamadzadeh et al. (2017); Ahmadi et al. (2018)	۲	رضایت ساکنان از گردشگری
Stylidis et al. (2014); Olya & Gavilyan (2017); Sinclair-Maragh & gursoy (2016); Stylidis (2018); Nunkoo & So (2016); Su et al. (2018); Rasoolimanesh et al. (2017); Wang et al. (2020); Rodrigues et al. (2020); Shariff & Tahir (2020); Eslami et al. (2019); Gopal & Biju (2020); Gannon et al. (2021); Aligholizadeh Firozjazi & Ghanbarzadeh Ashari (2016); Roumiani et al. (2018); Jafari et al. (2018)	۱۶	تأثیرات مثبت اقتصادی ادراک شده
Gannon et al. (2021); Gopal & Biju (2020); Stylidis et al. (2014); Olya & Gavilyan (2017); Sinclair-Maragh & ursoy (2016); Stylidis (2018); Nunkoo & So (2016); Su et al. (2018); Rasoolimanesh et al. (2017); Wang et al. (2020); Rodrigues et al. (2020); Shariff & Tahir (2020); Roumiani et al. (2018); Aligholizadeh Firozjazi & Ghanbarzadeh Ashari (2016)	۱۴	تأثیرات مثبت زیست محیطی ادراک شده گردشگری
Stylidis et al. (2014); Olya & Gavilyan (2017); Sinclair-Maragh & ursoy (2016); Stylidis (2018); Nunkoo & So (2016); Su et al. (2018); Rasoolimanesh et al. (2017); Wang et al. (2020); Rodrigues et al. (2020); Shariff & Tahir (2020); Eslami et al. (2019); Gopal & Biju (2020); Roumiani et al. (2018); Mohamadzadeh et al. (2017); Aligholizadeh Firozjazi & Ghanbarzadeh Ashari (2016); Jafari et al. (2018)	۱۶	تأثیرات مثبت اجتماعی - فرهنگی ادراک شده
Nunkoo & Gursoy (2017); Ghasempour Ganji et al. (2020); Zhu et al. (2017); Roumiani et al. (2018); Ahmadi et al. (2018); Shokouhi & Yazdanpanah (2019)	۶	منافع و ارزش درک شده از توسعه گردشگری
Wang et al. (2020); Rodrigues et al. (2020); Shariff & Tahir (2020)	۳	تأثیرات منفی ادراک شده گردشگری
Ahmadi et al. (2018); Najjarzadeh & Nematolahi (2018); Sinclair-Maragh & Gursoy (2016); Papastathopoulos et al. (2020); Campón-Cerro et al. (2017); Ng & Feng (2020); Erul et al. (2020);	۷	نگرش ساکنان به توسعه گردشگری

منابع	فراوانی	کد
Zhu et al. (2017)	۱	درک ساکنان از پتانسیل توسعه گردشگری
Rasoolimanesh et al. (2017); Shariff & Tahir (2020); Ng & Feng (2020); Olya & Gavilyan (2017); Roumiani et al. (2018)	۵	مشارکت جامعه در توسعه گردشگری
Ahmadi et al. (2018)	۱	تعهد ساکنان به توسعه گردشگری
Olya & Gavilyan (2017); Nunkoo & So (2016); Park et al. (2020); Erul et al. (2020)	۴	قدرت ساکنان در توسعه گردشگری
Strzelecka et al. (2017); Shokouhi & Yazdanpanah (2019)	۲	توانمندسازی روانی
Strzelecka et al. (2017); Shokouhi & Yazdanpanah (2019)	۲	توانمندسازی اجتماعی
Shokouhi & Yazdanpanah (2019)	۱	توانمندسازی سیاسی
Nunkoo & Gursoy (2017); Sinclair-Maragh & Gursoy (2016)	۲	اعتماد بین فردی
Olya & Gavilyan (2017)	۱	اعتماد به گردشگری
Nunkoo & Gursoy (2017); Sinclair-Maragh & Gursoy (2016)	۲	اعتماد سیاسی
Sinclair-Maragh & Gursoy (2016)	۱	اعتماد نهادی
Olya & Gavilyan (2017); Nunkoo & So (2016); Rodrigues et al. (2020)	۳	اعتماد به دولت در برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری
Rodrigues et al. (2020); Nunkoo & Gursoy (2017)	۲	مدیریت اثربخش دولت در گردشگری
Salami Sobhan et al. (2019)	۱	امنیت اجتماعی
Aligholizadeh Firozjaei et al (2015); Aligholizadeh Firozjaei et al (2010)	۲	سطح توسعه گردشگری
Su et al. (2018); Gursoy et al. (2019); Babazadeh sorkhan et al. (2020)	۳	مسئولیت اجتماعی مقصد
Salami Sobhan et al. (2019)	۱	محیط اجتماعی محل سکونت (مشارکت، کنش جمعی، عمل متقابل، تعهد به جامعه)
Salami Sobhan et al. (2019)	۱	کارآفرینی محل سکونت (اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی)

سپس با در نظر گرفتن ویژگی‌های مشترک عوامل و عوامل مطابق با جدول ۲ انجام شد. مندرج در جدول ۱ و اتفاق نظر خبرگان، طبقه‌بندی

جدول ۲: طبقه‌بندی عوامل

ابعاد	عوامل
ویژگی‌های جمعیت‌شناختی	جنسیت، تیپ شخصیتی، قومیت، ملیت، محل سکونت، سن، سطح تحصیلات، وابستگی شغلی و درآمدی، فرهنگ
تأثیرات مثبت ادراک‌شده گردشگری سلامت	درک منافع شخصی، تأثیرات مثبت اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، زیست‌محیطی، تأثیر ادراک‌شده از زیرساخت‌های جاده‌ای و حمل‌ونقل، منافع و ارزش درک‌شده از توسعه گردشگری سلامت، کارآفرینی (اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی)
تأثیرات منفی ادراک‌شده گردشگری سلامت	تأثیرات منفی ادراک‌شده گردشگری سلامت (اقتصادی، اجتماعی - فرهنگی، زیست‌محیطی)
اعتماد	اعتماد بین فردی، اعتماد به گردشگری سلامت، اعتماد نهادی، اعتماد سیاسی، اعتماد به دولت در برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری سلامت

عوامل	ابعاد
مدیریت اثربخش دولت در گردشگری سلامت، مسئولیت اجتماعی مقصد، امنیت اجتماعی ادراک‌شده، سطح توسعه گردشگری سلامت	عملکرد ادراک‌شده دولت و مقصد در ارتباط با گردشگری سلامت
توانمندسازی (روانی، اجتماعی، سیاسی)، قدرت ساکنان در توسعه گردشگری سلامت، مشارکت جامعه در توسعه گردشگری سلامت، آموزش، تعهد ساکنان به توسعه گردشگری سلامت	سطح درگیری جامعه در گردشگری سلامت
درک ساکنان از پتانسیل توسعه گردشگری سلامت، هنجارهای ذهنی، نگرش ساکنان به توسعه گردشگری سلامت، رضایت ساکنان از گردشگری سلامت، دانش ساکنان درباره گردشگری سلامت	نظر ساکنان درباره گردشگری سلامت
دلبستگی به جامعه، دلبستگی مکانی، هویت مکان، محیط اجتماعی محل سکونت (مشارکت، کنش جمعی، عمل متقابل، تعهد به جامعه)، وابستگی عاطفی به گردشگران سلامت	شاخص‌های وابستگی ساکنان
کیفیت ادراک‌شده از زندگی، رضایت از کیفیت زندگی، تصویر محل سکونت	نگرش به کیفیت زندگی و محل سکونت

همان‌گونه که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، نه طبقه از عوامل شناسایی شد که عبارت‌اند از: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی، تأثیرات مثبت ادراک‌شده گردشگری سلامت، تأثیرات منفی ادراک‌شده گردشگری سلامت، اعتماد، عملکرد ادراک‌شده دولت و مقصد در ارتباط با گردشگری سلامت، سطح درگیری جامعه در گردشگری سلامت، نظر ساکنان درباره گردشگری سلامت، شاخص‌های وابستگی ساکنان، نگرش به کیفیت زندگی و محل سکونت.

یافته‌های حاصل از نگاشت شناختی فازی

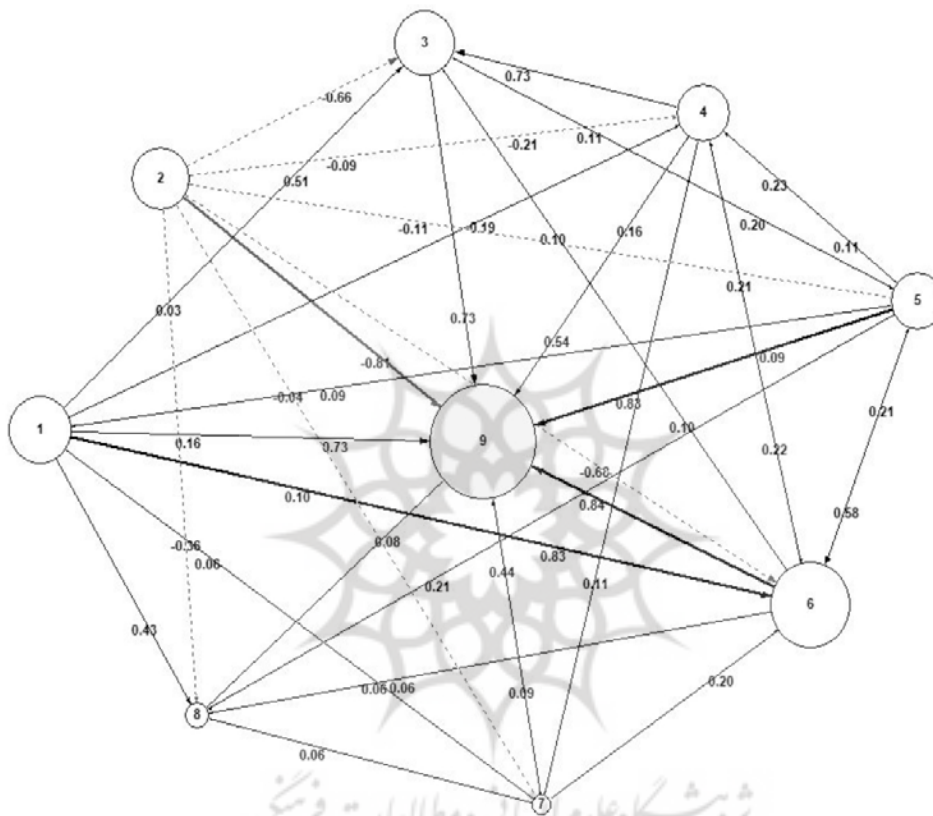
پس از مشخص شدن عوامل و طبقه‌بندی آن‌ها، میانگین نظر خبرگان درباره روابط علی - معلولی بین

جدول ۳: ماتریس ورودی نرم‌افزار افسی‌میر، حاصل میانگین نظر خبرگان

ابعاد به دست آمده	(۱)	(۲)	(۳)	(۴)	(۵)	(۶)	(۷)	(۸)	(۹)
آثار مثبت ادراک‌شده از گردشگری سلامت (۱)	۰	۰	۰/۵۱	۰/۱۹	۰	۰/۸۳	۰/۰۶	۰/۴۳	۰/۷۳
آثار منفی ادراک‌شده از گردشگری سلامت (۲)	۰	۰	۰/۶۶	۰/۲۱	۰	۰/۶۸	۰	۰/۳۶	۰/۸۱
اعتماد (۳)	۰/۰۳	۰	۰	۰	۰/۲	۰/۱	۰	۰	۰/۷۳
عملکرد ادراک‌شده دولت و مقصد در زمینه گردشگری سلامت (۴)	۰	۰/۰۹	۰/۷۳	۰	۰/۱۱	۰/۲۲	۰/۱۱	۰	۰/۵۴
سطح درگیری ساکنان در گردشگری سلامت (۵)	۰/۰۹	۰/۱۱	۰/۱۱	۰/۲۳	۰	۰/۵۸	۰	۰/۲۱	۰/۸۳
نظر ساکنان درباره گردشگری سلامت (۶)	۰/۱	۰	۰/۱	۰/۲۱	۰/۲۱	۰	۰	۰/۰۶	۰/۸۴
شاخص‌های وابستگی ساکنان (۷)	۰/۰۶	۰/۰۴	۰	۰	۰	۰/۲۰	۰	۰/۰۶	۰/۴۴
نگرش ساکنان به کیفیت زندگی و محل اقامت (۸)	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰/۰۸
حمایت ساکنان از توسعه پایدار گردشگری سلامت (۹)	۰/۱۶	۰	۰	۰/۱۶	۰/۰۹	۰	۰/۰۹	۰	۰

و تأثیر پذیری) است. همچنین پیکان‌های خط‌چین در الگو، نشان‌دهنده تأثیرگذاری منفی است و اگر ارتباط بین متغیرها دوسویه باشد، روی پیکان مربوطه دو عدد درج شده است.

پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها، گراف پژوهش مطابق با شکل ۲ به دست آمد. در گراف مذکور، اعداد مندرج بر دایره‌ها، بیانگر بعد مربوطه مطابق با ستون اول جدول ۳ است. اندازه دایره نیز نشان‌دهنده میزان مرکزیت عامل مربوطه (حاصل جمع تأثیرگذاری

شکل ۲: گراف پژوهش

از توسعه پایدار گردشگری سلامت. براساس شکل ۲، تأثیرات منفی ادراک شده از گردشگری در تمامی عوامل تأثیر منفی دارد (با کم شدن تأثیرات منفی، بقیه عوامل رشد می‌کنند و با زیاد شدن تأثیرات منفی بقیه عوامل کاهش می‌یابند)؛ در حالی که تأثیر سایر متغیرها در یکدیگر مثبت و هم‌جهت است. میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری هر متغیر در ارتباط با برهم‌کنش‌های متقابل در کل الگو در جدول ۴ ارائه شده است.

در شکل ۲، اعداد مندرج روی دایره‌ها بیانگر متغیر مربوطه به بدین شرح است: ۱. آثار مثبت ادراک شده از گردشگری سلامت؛ ۲. آثار منفی ادراک شده از گردشگری سلامت؛ ۳. اعتماد؛ ۴. عملکرد ادراک شده دولت و مقصد در زمینه گردشگری سلامت؛ ۵. سطح درگیری ساکنان در گردشگری سلامت؛ ۶. نظر ساکنان درباره گردشگری سلامت؛ ۷. شاخص‌های وابستگی ساکنان؛ ۸. نگرش ساکنان به کیفیت زندگی و محل اقامت؛ ۹. حمایت ساکنان

جدول ۴: میزان تأثیرگذاری، تأثیرپذیری و مرکزیت هر دسته از عوامل

مرکزیت	تأثیرپذیری	تأثیرگذاری	متغیر
۳/۱۹	۰/۴۴	۲/۷۵	آثار مثبت ادراک شده از گردشگری سلامت (۱)
۲/۹۶	۰/۲۴	۲/۷۲	آثار منفی ادراک شده از گردشگری سلامت (۲)
۳/۱۷	۲/۱۱	۱/۰۶	اعتماد (۳)
۲/۸۰	۱/۰۰	۱/۸۰	عملکرد ادراک شده دولت و مقصد در زمینه گردشگری سلامت (۴)
۲/۷۷	۰/۶۱	۲/۱۶	سطح درگیری ساکنان در گردشگری سلامت (۵)
۴/۱۳	۲/۶۱	۱/۵۲	نظر ساکنان درباره گردشگری سلامت (۶)
۱/۰۶	۰/۲۶	۰/۸۰	شاخص های وابستگی ساکنان (۷)
۱/۲۰	۱/۱۲	۰/۰۸	نگرش ساکنان به کیفیت زندگی و محل اقامت (۸)
۵/۵۰	۵/۰۰	۰/۵۰	حمایت ساکنان از توسعه پایدار گردشگری سلامت (۹)

نتیجه گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که ۴۶ عامل در ۹ بعد (۱. متغیرهای جمعیت شناختی؛ ۲. تأثیرات مثبت ادراک شده از گردشگری؛ ۳. تأثیرات منفی ادراک شده از گردشگری؛ ۴. اعتماد؛ ۵. عملکرد ادراک شده دولت و مقصد؛ ۶. سطح درگیری جامعه در گردشگری؛ ۷. نظر ساکنان درباره گردشگری؛ ۸. شاخص های وابستگی ساکنان؛ ۹. نگرش ساکنان به کیفیت زندگی و محل سکونت خود) در حمایت جامعه محلی از توسعه پایدار گردشگری سلامت تأثیرگذارند.

از آنجا که تمامی عوامل استفاده شده در الگوی پژوهش برگرفته از نتایج پژوهش های پیشین (هرچند بیشتر آن ها در شاخه هایی به غیر از سلامت) است و در الگوی به دست آمده نیز همه عوامل بررسی شده دخیل اند، می توان اذعان کرد که نتایج این بخش از پژوهش حاضر با نتایج تمامی پژوهش هایی که در جدول ۱ و بخش پیشینه پژوهش بیان شده منطبق است. گفتنی است که به دلیل کثرت موارد، در اینجا فقط به برخی از آن ها همچون ارول و همکاران (2020)، گرسوی و همکاران (2019) و محمدزاده و همکاران (2017) اشاره می شود. به این ترتیب، می توان نتیجه گرفت که عوامل تأثیرگذار در حمایت ساکنان از توسعه پایدار گردشگری سلامت با عوامل دخیل در دیگر شاخه های گردشگری مشابه است و فقط ممکن است اولویت توجه به آن ها متفاوت باشد. در نتیجه این بخش از پژوهش حاضر،

همان گونه که انتظار می رود، تأثیرپذیرترین متغیر در الگوی پژوهش، حمایت ساکنان از توسعه پایدار گردشگری سلامت است (۵/۰۰) و به موازات آن، متغیرهای نظر ساکنان درباره گردشگری سلامت (۲/۶۱) و اعتماد (۲/۱۱) قرار دارند. به عبارت دیگر، هر زمان حمایت ساکنان سطح مطلوبی داشته باشد، می توان انتظار داشت در پس زمینه این حمایت، جامعه محلی تا حدودی اعتماد و نظر مثبتی نیز به گردشگری سلامت دارند. از طرفی براساس جدول ۴، تأثیرگذارترین عوامل در الگوی پژوهش به ترتیب عبارت اند از: تأثیرات مثبت ادراک شده از گردشگری (۲/۷۵)، تأثیرات منفی ادراک شده از گردشگری (۲/۷۲)، سطح درگیری جامعه در گردشگری (۲/۱۶)، عملکرد ادراک شده دولت و مقصد (۱/۸۰)، نظر ساکنان درباره گردشگری (۱/۵۲)، اعتماد (۱/۰۶)، شاخص های وابستگی ساکنان (۰/۸۰) و در نهایت نگرش ساکنان درباره کیفیت زندگی و محل اقامت (۰/۰۸)؛ با توجه به یافته های پژوهش، گفتنی است به منظور افزایش حمایت ساکنان از توسعه گردشگری سلامت، ضروری است به ترتیب بر متغیرهای ذیل تمرکز شود: تأثیرات مثبت ادراک شده از گردشگری سلامت، کاهش تأثیرات منفی ادراک شده از گردشگری سلامت، سطح درگیری جامعه در گردشگری سلامت، عملکرد ادراک شده دولت و مقصد، نظر ساکنان درباره گردشگری سلامت، اعتماد، شاخص های وابستگی ساکنان و در نهایت نگرش ساکنان درباره کیفیت زندگی و محل اقامت.

با گردآوری و ارائه متغیرهای مؤثر در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری سلامت، افزون بر داشتن سهمی هرچند اندک در غنای دانش نظری در زمینه گردشگری سلامت، می‌تواند به منظور برنامه‌ریزی در خصوص حمایت ساکنان از توسعه آن نیز مؤثر باشد، اما با توجه به محدودیت بودجه و گاهی محدودیت‌های زمانی و... فقط دانستن این متغیرها برای برنامه‌ریزی کافی نیست، بلکه شناخت مؤثرترین عوامل برای مسئولان حائز اهمیت است تا از این طریق، با تمرکز بر آن بتوانند بهترین نتیجه را به دست آورند. بدین منظور در پژوهش حاضر، تأثیرگذارترین عوامل نیز بررسی شده‌اند که به ترتیب اولویت عبارت‌اند از: تأثیرات مثبت ادراک‌شده از گردشگری سلامت، تأثیرات منفی ادراک‌شده از گردشگری سلامت، سطح درگیری جامعه در گردشگری سلامت، عملکرد ادراک‌شده دولت و مقصد، نظر ساکنان درباره گردشگری سلامت، اعتماد، شاخص‌های وابستگی ساکنان و در نهایت نگرش ساکنان درباره کیفیت زندگی و محل اقامت. در واقع با توجه به ضرایب تأثیرگذاری این عوامل در الگوی حاصل‌گفتنی است که درک ساکنان از آثار گردشگری سلامت (چه مثبت و چه منفی) و سطح مشارکت ایشان در گردشگری سلامت، تأثیر بسزایی در الگوی فوق دارد. به عبارت دیگر، درک منافع شخصی، تأثیرات مثبت/منفی اقتصادی، اجتماعی-فرهنگی، زیست‌محیطی، تأثیر ادراک‌شده گردشگری سلامت در زیرساخت‌های جاده‌ای و حمل‌ونقل، منافع و ارزش درک‌شده از توسعه گردشگری سلامت، کارآفرینی (اقتصادی، اجتماعی، زیرساختی) و توانمندسازی ساکنان (روانی، اجتماعی، سیاسی)، قدرت ساکنان در توسعه گردشگری سلامت، مشارکت جامعه در توسعه گردشگری سلامت، آموزش ساکنان و تعهد ساکنان به توسعه گردشگری سلامت، بیشترین تأثیرگذاری را در الگوی فوق دارند که لازم است به منظور بهره‌مندی بیشتر از حمایت ساکنان در زمینه توسعه گردشگری سلامت، توجه به موارد گفته‌شده در اولویت قرار گیرد و پس از این‌ها عملکرد ادراک‌شده دولت و مقصد و نظر ساکنان به گردشگری سلامت حائز اهمیت‌اند. مدیریت اثربخش دولت در گردشگری سلامت، مسئولیت اجتماعی مقصد، امنیت اجتماعی ادراک‌شده، سطح توسعه گردشگری سلامت در مقصد و همچنین درک ساکنان از پتانسیل توسعه گردشگری سلامت، هنجارهای ذهنی، نگرش ساکنان به توسعه گردشگری سلامت، رضایت ساکنان از گردشگری سلامت و دانش ساکنان درباره گردشگری سلامت در

اولویت بعدی هستند و پس از این‌ها ضروری است به اعتماد و شاخص‌های وابستگی ساکنان توجه شود. این عوامل عبارت‌اند از: اعتماد بین‌فردی، اعتماد به گردشگری سلامت، اعتماد نهادی، اعتماد سیاسی، اعتماد به دولت در برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری سلامت و همچنین دل‌بستگی به جامعه، دل‌بستگی مکانی، هویت مکان، محیط اجتماعی محل سکونت (مشارکت، کنش جمعی، عمل متقابل، تعهد به جامعه) و وابستگی عاطفی به گردشگران سلامت. ضرایب تأثیرگذاری همچنین نشان داد که نگرش ساکنان به کیفیت زندگی و محل سکونت کمترین تأثیر را در حمایت ایشان از توسعه گردشگری سلامت دارد.

در این خصوص، پژوهشی که روابط علی-معلولی عوامل ذکر شده و شدت تأثیرگذاری آن‌ها را در الگوی واحد بررسی کرده و به مقایسه آنها پرداخته باشد یافت نشد. بنابراین نتایج پژوهش حاضر، با نگاهی جامع به این عوامل و شناسایی مؤثرترین آن‌ها رهیافتی نو در این حوزه به شمار می‌رود که مدیران و بازاریان صنعت می‌توانند به منظور جلب حمایت ساکنان از توسعه گردشگری سلامت آن‌ها را به کار گیرند.

پیشنهاد‌های کاربردی: با توجه به یافته‌های

پژوهش، برخی پیشنهاد‌های کاربردی به شرح و ترتیب ذیل به برنامه‌ریزان و مسئولان صنعت با هدف بهبود حمایت ساکنان از توسعه گردشگری سلامت ارائه می‌شود:

- (۱) در نظر گرفتن منافع جامعه محلی از توسعه گردشگری سلامت؛
- (۲) آگاه‌سازی ساکنان درباره منافع و فرصت‌های اشتغال و کسب درآمد از توسعه گردشگری سلامت؛
- (۳) تلاش برای کاهش تأثیرات منفی گردشگری سلامت؛
- (۴) تشویق ساکنان به کارآفرینی در خصوص توسعه گردشگری سلامت؛
- (۵) تلاش برای آموزش و توانمندسازی ساکنان با هدف بهره‌گیری از فرصت‌های مشارکت در توسعه گردشگری سلامت؛
- (۶) تشویق ساکنان به مشارکت در فعالیت‌های گردشگری سلامت؛
- (۷) تفویض اختیار و قدرت به ساکنان در توسعه گردشگری سلامت؛
- (۸) به موازات توسعه گردشگری سلامت، تلاش به منظور افزایش امنیت اجتماعی؛

باصولی، مهدی، هاشمی، سیدسعید، ایمانی خوشخو، محمدحسین و میرغفوری، سیدحبیب‌الله (۱۳۹۸). نقش عوامل مؤثر گردشگری فرهنگی در توسعه کارآفرینی شهر میراث جهانی یزد. مطالعات شهر ایرانی اسلامی. ۳۵(۹)، ۷۹-۹۱.

<https://www.sid.ir/Fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=483428>
پورالخاص نوکده‌یی، محمد، امان جهانی، ویدا، مصطفی‌زاده، رئوف و حزباوی، زینب (۱۴۰۰). اثرات همه‌گیری کووید-۱۹ بر محیط زیست، منابع طبیعی و کشاورزی، ترویج و توسعه آبخیزداری، ۹(۳۲)، ۶۷-۷۸.
<https://wmji.ir/fa/ManuscriptDetail?mid=23911>

جعفری، سکینه، احسان‌فر، سعید و ملکی مجد، شیلا (۱۳۹۶). حمایت ساکنان از توسعه گردشگری: نقش تصویر مکان و اثرات تصویری گردشگری. گردشگری شهری، ۴(۴)،

53-35. <https://doi.org/10.22059/jut.2018.126188.77>

خوارزمی، امیرعلی، رهنما، محمدرحیم، جوان، جعفر و اجزا شکوهی، محمد (۱۳۹۵). عوامل مؤثر بر ارتقای گردشگری سلامت: مقایسه دیدگاه گردشگران خارجی و مدیران داخلی. دانشگاه علوم پزشکی خراسان شمالی. ۳(۸)، ۴۰۵-۴۱۶.

<https://doi.org/10.18869/acadpub.jnkums.8.3.405>

رومیانی، احمد، عباس‌رشید، خدیجه و خادم، فریدون (۱۳۹۷). ارزیابی حمایت ساکنین روستاهای هدف گردشگری بر توسعه گردشگری پایدار (مطالعه موردی: روستاهای درسجین و گلابر، استان زنجان). مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۳(۱)، ۲۳۳-۲۱۷.
http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_540513.html?lang=fa

سلیمی سبحان، محمدرضا، فیضی‌زنگیر، سلمان و غراوی یاپنگ، محمد (۱۳۹۸). تأثیر امنیت اجتماعی بر ارزش ادراک‌شده از توسعه مقصدهای گردشگری مرزی، مطالعه موردی: شهر مرزی گرمی. پژوهش‌نامه مطالعات مرزی، ۷(۳)، ۲۱-۴۸.

http://bss.jrl.police.ir/article_93817.html

سلیمی سبحان، محمدرضا، فیضی، سلمان و یاپنگ غراوی، محمد (۱۳۹۷). تحلیل اثرات کارآفرینی بر توسعه پایدار گردشگری روستایی شهرستان اردبیل. اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۷(۴)، ۲۱-۳۶.

https://serd.khu.ac.ir/browse.php?a_code=A-10-2-161&slc_lang=fa&sid=1

۹) مدیریت مناسب گردشگری سلامت؛
۱۰) تلاش برای افزایش دانش و بهبود نگرش جامعه محلی به توسعه گردشگری سلامت؛
۱۱) آگاه‌سازی جامعه محلی درباره پتانسیل مقصد در توسعه گردشگری سلامت؛
۱۲) تلاش برای افزایش رضایت ساکنان از توسعه گردشگری سلامت؛
۱۳) تأثیرگذاری در هنجارهای ذهنی ساکنان در خصوص گردشگری سلامت؛
۱۴) تلاش برای افزایش اعتماد جامعه محلی به تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌های سیاسی و نهادی دولت و مسئولان در خصوص توسعه گردشگری سلامت؛
۱۵) تلاش برای افزایش تعهد و دلبستگی مکانی ساکنان به مقصد؛
۱۶) تلاش برای بهبود تصویر مقصد برای جامعه محلی؛
۱۷) تلاش برای بهبود کیفیت زندگی ساکنان.

محدودیت پژوهش و پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی: ازجمله محدودیت‌های پژوهش حاضر، تفکیک‌نکردن گردشگران سلامت به گردشگران داخلی و خارجی است که پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی تفکیک و نتایج مقایسه شوند. همچنین گرچه مقایسه نتایج گام اول پژوهش حاضر با پژوهش‌های پیشین نشان داد تفاوتی میان عوامل مؤثر در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری سلامت و گردشگری به‌طور کلی وجود ندارد؛ اما در بخش دوم پژوهش، که مؤثرترین عوامل در حمایت ساکنان در شاخه گردشگری سلامت بررسی شد، پژوهش مرتبطی که نتایج آن با پژوهش حاضر مقایسه‌شدنی باشد یافت نشد؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی، گراف پژوهش ترسیم شود و تأثیرگذارترین عوامل در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری در دیگر شاخه‌های گردشگری شناسایی و با نتایج پژوهش حاضر مقایسه شود.

منابع فارسی که معادل لاتینی آن‌ها در فهرست منابع آمده است:

احمدی، علیرضا، آجیلی، عبدالعظیم، فروزانی، معصومه و یزدان‌پناه، مسعود (۱۳۹۴). عوامل مؤثر بر رضایتمندی و حمایت ساکنان مناطق روستایی از گردشگری (مورد مطالعه: شهرستان‌های مسجد سلیمان، اندیکا و لالی). مطالعات اجتماعی گردشگری، ۳(۶)،

<http://journalitor.ir/Article/13951018118164514>. 86-61

- شکوهی، مهدی و یزدان‌پناه، مسعود (۱۳۹۸). تأثیر توانمندسازی در حمایت ساکنان از توسعه گردشگری منطقه گردشگری کمردوغ. برنامه‌ریزی و آمایش فضا، ۱۶۸-۱۵۱، (۱)۲۳.
<https://doi.org/20.1001.1.16059689.1398.23.1.7.8>
- عرب، سیدمحمد، ابراهیم‌زاده پزشکی، رضا و مروتی شریف‌آبادی، علی (۱۳۹۳). طراحی مدل فراترکیب عوامل مؤثر بر طلاق با مرور نظام‌مند مطالعه‌های پیشین. اپیدمیولوژی ایران ۱۰(۴)، ۲۲-۱۰.
https://irje.tums.ac.ir/browse.php?a_d=5286&sid=1&slc_lang=fa
- علیقلی‌زاده فیروزجایی، ناصر، رمضان‌زاده لسبونی و مهدی، اسمعیلی، مجید (۱۳۹۳). سنجش نگرش و گرایش جامعه میزبان به توسعه گردشگری در نواحی روستایی مناطق بیابانی و کویری (مطالعه موردی: نواحی روستایی شهرستان خور و بیابانک). مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، ۱۸(۵)، ۳۷-۵۳.
<http://journals.hsu.ac.ir/jarhs/article-1-674-fa.html>
- علیقلی‌زاده فیروزجایی، ناصر و قنبرزاده اشعری، آرزو (۱۳۹۴). سنجش حمایت ساکنان روستایی از توسعه گردشگری در روستاهای مناطق جنگلی و عوامل مؤثر بر آن. برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری ۴(۱۵)، ۱۷۰-۱۸۸.
http://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_1192.html
- علیقلی‌زاده فیروزجایی، ناصر، قدمی، مصطفی و رمضان‌زاده لسبویی، مهدی (۱۳۸۹). نگرش و گرایش جامعه میزبان به توسعه گردشگری در نواحی روستایی، نمونه مورد مطالعه: دهستان گلیجان، شهرستان تنکابن. پژوهش‌های جغرافیای انسانی ۴۲(۷۱)، ۳۵-۴۸.
https://jhgr.ut.ac.ir/article_24441.html
- محمدزاده، پرویز، پناهی، حسین و صمدزاده، سعیده (۱۳۹۶). تبیین عوامل مؤثر بر سطح حمایت ساکنان شهر تبریز از توسعه گردشگری (با تأکید بر ابعاد اجتماعی-فرهنگی). گردشگری و توسعه ۶(۱۰)، ۶۳-۷۷.
<https://doi.org/10.22034/jtd.2020.110409>
- معبودی، محمدتقی و حکیمی، هادی (۱۳۹۴). عوامل تعیین‌کننده گردشگری پزشکی، نمونه موردی: ایران. برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، ۴(۱۵)، ۸۰-۱۰۶.
http://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_1188.html
- نجارزاده، محمد و نعمت‌اللهی، مجید (۱۳۹۷). الگوی ساختاری عوامل مؤثر بر درک ساکنان بومی نسبت به حمایت از توسعه پایدار گردشگری در مجموعه تخت جمشید. جامعه‌شناسی کاربردی ۲۹(۱)، ۴۱-۶۲.
<https://doi.org/20.1001.1.20085745.1397.29.1.4.9>
- Ahmadi, A. R., Ajili, A. A., Forouzani, M., & YazdanPanah, M. (2018). Factors Affecting satisfaction and support of tourism in rural areas (Case study: Masjedsoleiman, Andika, and Lali Counties). *Social Tourism Studies*, 3(6), 61-86.
<http://journalitor.ir/Article/13951018118164514> [in Persian]
- Aligholizadeh Firozjaei, N., & Ghanbarzadeh Ashari, A. (2016). Assessment of Rural Residents' Support for Tourism Development in the Villages of Forest Regions and Their Effective Factors. *Tourism Planning and Development*, 4(15), 170-188.
http://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_1192.html [in Persian]
- Aligholizadeh Firozjaei, N., Ghadami, M., & Ramezanzadeh lasbooyee, M. (2010). Host Perceptions and Attitudes to Tourism Development in Rural Areas in Golijan County, Tonekabon. *Human Geography Research*, 42(71), 35-48.
https://jhgr.ut.ac.ir/article_24441.html [in Persian]
- Aligholizadeh Firozjaei, N., Ramezanzadeh lasbooyee, M. & Esmaeeli, M. (2015). Assessing the attitude and tendency of the host community to the development of tourism in rural areas of desert and desert areas (Case study: rural areas of Khor and Biabank). *Geographical studies of arid regions*, 5(18), 37-53.
<http://journals.hsu.ac.ir/jarhs/article-1-674-fa.html> [in Persian]

- Erul, E., Woosnam, K. M., & McIntosh, W. A. (2020). Considering emotional solidarity and the theory of planned behavior in explaining behavioral intentions to support tourism development. *Sustainable Tourism*, 28(8), 1158-1173. <https://doi.org/10.1080/09669582.2020.1726935>
- Eslami, S., Khalifah, Z., Mardani, A., Streimikiene, D., & Han, H. (2019). Community attachment, tourism impacts, quality of life and residents' support for sustainable tourism development. *Travel & Tourism Marketing*, 36(9), 1061-1079. <https://doi.org/10.1080/10548408.2019.1689224>
- Gannon, M., Rasoolimanesh, S. M., & Taheri, B. (2021). Assessing the mediating role of residents' perceptions toward tourism development. *Journal of Travel Research*, 60(1), 149-171.
- Ghasempour Ganji, S. F., Johnson, L. W., & Sadeghian, S. (2020). The effect of place image and place attachment on residents' perceived value and support for tourism development. *Current Issues in Tourism*, 1-15. <https://doi.org/10.1080/13683500.2020.1784106>
- Gopal, B., & Biju, T. (2020). Relation Between Residents' Perception on The Impact of Tourism and Their Support for Tourism Development. *UGC Care*, 31(17), 302-311. https://www.academia.edu/44104209/Relation_Between_Residents_Perception_on_The_Impact_of_Tourism_and_Their_Support_For_Tourism_Development
- Gursoy, D., Boğan, E., Dedeoğlu, B. B., & Çal şkan, C. (2019). Residents' perceptions of hotels' corporate social responsibility initiatives and its impact on residents' sentiments to community and support for additional tourism development. *Hospitality and Tourism Management*, 39, 117-128. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2019.03.005>
- Arab, S. M., Ebrahimzadeh Pezeshki, R., & Morovati Sharifabadi, A. (2-15). Designing a Meta-Synthesis Model of Factors Affecting Divorce by Systematic Review of Previous Studies. *Iran Epidemiology*. 10(4), 10-22. https://irje.tums.ac.ir/browse.php?a_id=5286&sid=1&slc_lang=fa [in Persian]
- Babazadeh sorkhan, V., Banejad, B., Fatemeh, S., & Ganji, G. (2020). Hotel Corporate Social Responsibility and Residents' support For Tourism Development. *Tourism Management Research*, 7(1), 68-75. <https://doi.org/10.18488/journal.31.2020.71.68.75>
- Basouli, M., Hashemi, S. S., Imani Khoshkho, M. H., & Mirghafouri, S.H. (2019). Investigating the Factors Affecting the Development of Cultural Tourism Entrepreneurship Using Fuzzy Cognitive Mapping (Case Study: Yazd city). *Iranian Islamic City Studies*. 9(35), 79-91. <https://www.sid.ir/Fa/Journal/ViewPaper.aspx?ID=483428> [in Persian]
- Bhattacharya, S., Iyer, K. C., & Momaya, K. (2013). Enablers of growth in Indian construction companies: a comparative study of polar cases. *Organizational Analysis*. 21(3), 428-453. <https://doi.org/10.1108/IJOA-Feb-2012-0556>
- Campón-Cerro, A. M., Folgado-Fernández, J. A., & Hernández-Mogollón, J. M. (2017). Rural destination development based on olive oil tourism: The impact of residents' community attachment and quality of life on their support for tourism development. *Sustainability*, 9(9), 1624. <https://doi.org/10.3390/su9091624>
- Cristobal-Fransi, E., Daries, N., Ferrer-Rosell, B., Marine-Roig, E., & Martin-Fuentes, E. (2020). Sustainable tourism marketing. *Sustainability*. 12(5), 1865. <https://doi.org/10.3390/su12051865>

- Lin, C. H., Wang, W. C., & Yeh, Y. I. E. (2019). Spatial distributive differences in residents' perceptions of tourism impacts in support for sustainable tourism development—Lu-Kang destination case. *Environments*, 6(1), 8. <https://doi.org/10.3390/environments6010008>
- Maboodi, M. T., & Hakimi, H. (2016). Determinant Factors on Medical Tourism (Case Study: Iran). *Tourism Planning and Development*. 4(15), 80-106. http://tourismpd.journals.umz.ac.ir/article_1188.html [in Persian]
- Moghavvemi, S., Woosnam, K. M., Paramanathan, T., Musa, G., & Hamzah, A. (2017). The effect of residents' personality, emotional solidarity, and community commitment on support for tourism development. *Tourism Management*, 63, 242-254. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2017.06.021>
- Mohamadzadeh, P., Panahi, H., & samadzad, S. (2017). Specifying the Effective Factors on the Level of Residents Support in Tabriz City from Tourism Development (With an Emphasis on the Social - Cultural Aspects). *Tourism and Development*. 6(1,10), 63-77. <https://doi.org/10.22034/jtd.2020.110409> [in Persian]
- Muresan, I. C., Oroian, C. F., Harun, R., Arion, F. H., Porutiu, A., Chiciudean, G. O., ... & Lile, R. (2016). Local residents' attitude toward sustainable rural tourism development. *Sustainability*, 8(1), 100. <https://doi.org/10.3390/su8010100>
- Najjarzadeh, M., & Nematolahi, M. (2018). Structural Modeling of Factors Influencing Local Residents' Perception Towards Supporting Sustainable Tourism Development in Persepolis. *Applied Sociology*. 29(1), 41-62. <https://doi.org/20.1001.1.20085745.1397.29.1.4.9> [in Persian]
- Hazbavi, Z., Mostfazadeh, R., Alaei, N., & Azizi, E. (2021). Spatial and temporal analysis of the COVID-19 incidence pattern in Iran. *Environmental Science and Pollution Research*, 28(11), 13605-13615. <https://doi.org/10.1007/s11356-020-11499-0>
- Jafari Seresht, D., & Razzaghi, S. (2021). A Survey on the Complex Aspects of COVID-19 in leisure and Commercial Touristic Destinations: A Comparative Case Study in Business Level. *Applied Economics Studies, Iran (AESI)*. 10(38), 151-174. <https://doi.org/10.22084/AES.2021.24479.331>
- Jafari, S., Ehsanfar, S., & Maleki Majd, S. (2018). Residents' Support for Tourism Development: The Role of the Place Image and the Tourism Imagery Effects. *Urban Tourism*. 4(4), 35-53. <https://doi.org/10.22059/jut.2018.126188.77> [in Persian]
- Kanwal, S., Rasheed, M. I., Pitafi, A. H., Pitafi, A., & Ren, M. (2020). Road and transport infrastructure development and community support for tourism: The role of perceived benefits, and community satisfaction. *Tourism Management*, 77, 104014. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2019.104014>
- Kharazmi, A., Rahnama, M., Javan, J., & Shokouhi, M. (2017). Factors Affecting the Promotion of Health Tourism; Comparitive View of Foreign Tourists and Domestic Managers. *North Khorasan University of Medical Sciences (NKUMS)*. 8(3), 405-416. <https://doi.org/10.18869/acadpub.jnkums.8.3.405> [in Persian]
- Lee, T. J., Han, J. S., & Ko, T. G. (2020). Health-Oriented Tourists and Sustainable Domestic Tourism. *Sustainability*, 12(12), 4988. <https://doi.org/10.3390/su12124988>

- Pouralkhas NoKandehei, m., Amanjahani, v., Mostafazadeh, r., & Hazbavi, z. (2021). Effects of COVID-19 Pandemic on the Environment, Natural Resources and Agriculture. *Extension and Development of Watershed Management*. 9(32), 67-77. <https://wmji.ir/fa/ManuscriptDetail?mid=23911> [in Persian]
- Rasoolimanesh, S. M., Ringle, C. M., Jaafar, M., & Ramayah, T. (2017). Urban vs. rural destinations: Residents' perceptions, community participation and support for tourism development. *Tourism Management*, 60, 147-158. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2016.11.019>
- Rodrigues, A. P., Vieira, I., Fernandes, D., & Pires, C. (2020). Residents' support for tourism development in a Portuguese historic town. *Tourism Analysis*. <https://doi.org/10.3727/108354220X15758301241792>
- Roumiani, A., Abbas Rashid, K., & Khadem, F. (2018). Assessment the Development of Sustainable Tourism in Rural Tourism Target (Case Study: Darsajin and Golabar Villages in the Zanjan Province). *studies of human settlements Planning*. 13(1), 217-233. http://jshsp.iaurasht.ac.ir/article_540513.html?lang=fa [in Persian]
- Salami Sobhan, M. R., Feyzi, S., & Gharaw Yapeng, M. (2019). Analysis of the effects of entrepreneurship on the sustainable development of rural tourism in Ardabil. *Space Economics and Rural Development*. 7(4), 21-36. https://serd.khu.ac.ir/browse.php?a_code=A-10-2-161&slc_lang=fa&sid=1 [in Persian]
- Salimi Sobhan, M. R., Feizi Zangir, S., & Gharaw Yapeng, M. (2020). The Impact of Social Security in Boundary Destinations on Perceived Value of Tourism Development and Resident Participation and Support: Emphasizing the Moderating Role of Place Attachment (Case Study of Germi City). *Border Studies*. 7(3), 21-48. http://bss.jrl.police.ir/article_93817.html [in Persian]
- Ng, S. L., & Feng, X. (2020). Residents' sense of place, involvement, attitude, and support for tourism: a case study of Daming Palace, a Cultural World Heritage Site. *Asian Geographer*, 1-19. <https://doi.org/10.1080/10225706.2020.1729212>
- Nunkoo, R., & Gursoy, D. (2017). Political trust and residents' support for alternative and mass tourism: an improved structural model. *Tourism Geographies*, 19(3), 318-339. <https://doi.org/10.1080/14616688.2016.1196239>
- Nunkoo, R., & So, K. K. F. (2016). Residents' support for tourism: Testing alternative structural models. *Travel Research*, 55(7), 847-861. <https://doi.org/10.1177/0047287515592972>
- Olya, H. G., & Gavilyan, Y. (2017). Configurational models to predict residents' support for tourism development. *Travel Research*, 56(7), 893-912. <https://doi.org/10.1177/0047287516667850>
- Osadchuk, M. A., Osadchuk, A. M., Solodenkova, K. S., & Trushin, M. V. (2020). Health Medical Tourism: The Present and the Future. *Environmental Management and Tourism*, 11(4), 809-818. [https://doi.org/10.14505/jemt.v11.4\(44\).04](https://doi.org/10.14505/jemt.v11.4(44).04)
- Papastathopoulos, A., Ahmad, S. Z., Al Sabri, N., & Kaminakis, K. (2020). Demographic analysis of residents' support for tourism development in the UAE: A Bayesian structural equation modeling multigroup approach. *Travel Research*, 59(6), 1119-1139. <https://doi.org/10.1177/0047287519874131>
- Park, S., Zielinski, S., & Jeong, Y. (2020). Factors Affecting Residents' Support for Protected Area Designation. *Sustainability*, 12(7), 2800. <https://doi.org/10.3390/su12072800>
- Pham, K., Andereck, K., & Vogt, C. (2019). Local residents' perceptions about tourism development. *Travel and Tourism Research Association: Advancing Tourism Research Globally*. 74. https://scholarworks.umass.edu/ttra/2019/research_papers/74/

- image and perceived tourism impacts. *Tourism management*, 45, 260-274. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2014.05.006>
- Su, L., Huang, S., & Huang, J. (2018). Effects of destination social responsibility and tourism impacts on residents' support for tourism and perceived quality of life. *Hospitality & Tourism Research*, 42(7), 1039-1057. <https://doi.org/10.1177/1096348016671395>
- Suess, C., Baloglu, S., & Busser, J. A. (2018). Perceived impacts of medical tourism development on community wellbeing. *Tourism Management*, 69, 232-245. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2018.06.006>
- Suess, C., Woosnam, K. M., & Erul, E. (2020). Stranger-danger? Understanding the moderating effects of children in the household on non-hosting residents' emotional solidarity with Airbnb visitors, feeling safe, and support for Airbnb. *Tourism Management*, 77, 103952. <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2019.103952>
- Wang, Y., Shen, H., & Ye, S. (2020). Being rational and emotional: An integrated model of residents' support of ethnic tourism development. *Hospitality and Tourism Management*, 44, 112-121. <https://doi.org/10.1016/j.jhtm.2020.05.008>
- Zhu, H., Liu, J., Wei, Z., Li, W., & Wang, L. (2017). Residents' attitudes towards sustainable tourism development in a historical-cultural village: Influence of perceived impacts, sense of place and tourism development potential. *Sustainability*, 9(1), 61. <https://doi.org/10.3390/su9010061>
- Shariff, N. M., & Tahir, S. (2020). Residents' attitudes toward impacts of tourism: A case study of Langkawi, Malaysia. *Malaysian Management Journal*, 7(2), 13-24. <https://repo.uum.edu.my/id/eprint/2987/>
- Shokouhi, M., & Yazdanpanah, M. (2019). Effect of Empowerment on Residents Support for Tourism the Case of Kamardough Tourism Region. *Planning and arranging space*. 23(1), 151-168. <https://doi.org/20.1001.1.16059689.1398.23.1.7.8> [in Persian]
- Sinclair-Maragh, G. (2017). Demographic analysis of residents' support for tourism development in Jamaica. *Destination Marketing & Management*, 6(1), 5-12. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2016.03.005>
- Sinclair-Maragh, G., & Gursoy, D. (2016). A conceptual model of residents' support for tourism development in developing countries. *Tourism Planning & Development*, 13(1), 1-22. <https://doi.org/10.1080/21568316.2015.1047531>
- Strzelecka, M., Boley, B. B., & Strzelecka, C. (2017). Empowerment and resident support for tourism in rural Central and Eastern Europe (CEE): The case of Pomerania, Poland. *Sustainable Tourism*, 25(4), 554-572. <https://doi.org/10.1080/09669582.2016.1224891>
- Stylidis, D. (2016). The role of place image dimensions in residents' support for tourism development. *Tourism Research*, 18(2), 129-139. <https://doi.org/10.1002/jtr.2039>
- Stylidis, D. (2018). Place attachment, perception of place and residents' support for tourism development. *Tourism Planning & Development*, 15(2), 188-210. <https://doi.org/10.1080/21568316.2017.1318775>
- Stylidis, D., Biran, A., Sit, J., & Szivas, E. M. (2014). Residents' support for tourism development: The role of residents' place

